

Petr Kokaisl. Turkmenistán *Farmář* Roč. 9, č. 2 (2003), s. 75-77. ISSN 1210-9789.

Turkmenistán

Farmář, 2004

I když ve Střední Asii nejsou pouště žádnou výjimkou, Turkmenistán je svým „pouštním“ bohatstvím jednoznačně v čele. Pohled na mapu je matoucí – téměř celé území Turkmenistánu má krásně zelenou barvu jako úrodné nížiny v Polabí, ale skutečnost je úplně jiná. Pouze na pár dnů zjara poušť rozkvetě do opravdické krásy, aby po většinu roku převzal vládu rozpálený písek.

Karakumská poušť tvoří více než $\frac{3}{4}$ rozlohy země a to se musí projevit i na způsobu hospodaření. Největší část půdy (62 %) připadá na stepní a pouštní pastviny. Podíl orné půdy je v celé Střední Asii velmi malý, ovšem v Turkmenistánu je téměř mizivý – necelá 3 % a navíc 93 % orné půdy musí být pod závlahou. Závlahové systémy mají v zemi velmi dlouhou tradici. Na většině území Turkmenistánu nejsou řeky a hlavními vodními zdroji byly vždy studně, prameny a vodojemy – *chauzy*.

Protože tato voda obvykle nestačila na zavlažování polí, těžištěm byl především chov ovcí a velbloudů. Obyvatelé dnešního Turkmenistánu ovšem nebyli takoví kočovníci jako v Kazachstánu a Kyrgyzstánu. Turkmeni vedli polokočovní život a zabývali se jak pěstováním plodin, tak i chovem dobytka, který se soustřeďoval kolem studní.

Studně střežily ozbrojené hlídky a byly ve vlastnictví bohatého člena rodu, po němž studna nesla i jméno. Vlastnictví studní přecházelo pouze na příbuzné. Prodat studnu bylo téměř nemyslitelné, a pokud k tomu přece jen došlo, tak pouze členům z vlastního rodu. Za použití studně se neplatilo, ale vlastník rozhodně zkrátka nepřišel. Kdo čerpal vodu, musel majiteli studně pomoci s napájením zvířat, čištěním studně nebo při stříži.

Pastviny byly kolem zdrojů vody v okruhu od 10 do 30 km. Vzdálenější pastviny byly společné pro všechny a zde si každý mohl pást podle libosti, ale bez vody. Kočovníci se sdružovali do skupin podle příbuzenství (otec a synové, bratři, tcháni), ale společně mohly kočovat i nepříbuzné rodiny. Zvířata ovšem zůstávala vždy přísně původním majitelům.

Sdružování do skupin mělo velký význam, protože počet kusů dobytka ve stádě byl stanovován na základě mnohaletých zkušeností – zhruba 700 ovcí a 60 velbloudů. Bohatí pastevci tedy stádo naopak dělili a najímali pastýře, kteří vlastní stádo neměli.

Rostlinná výroba byla a doposud je odkázána na závlahové systémy – *aryky*. Jednotlivé větve hlavního aryku zavlažují i několik hospodářství nebo dokonce celých vesnic a vedou k jednotlivým polím, kde se dále větví na stružky po 30 – 50 cm protékající přímo polem. S vodou se vždy muselo šetřit, a proto byli určeni spravedliví a důvěryhodní muži, kteří přehrazováním aryků vodu rozdělovali. Dnes tuto práci dělají státní úředníci.

První závlaha se provádí před setím ozimů (od poloviny září až do listopadu). Každé hospodářství dostávalo vodu zhruba každých 15 dnů a podle toho si hospodáři museli rozdělit pole na několik dílů a ty pak v závislosti na závlaze osévali. Do sklizně se ozimy zavlažovaly 2-3x.

V 18. a 19. století se nejvíce pěstoval pšenice a jen doplňkově proso, ječmen a rýže. Bavlina se v této

oblasti začíná pěstovat až na konci 19. století (jednalo se o americké odrůdy) a po jejím rozšíření téměř zaniká pěstování jarní pšenice, protože při pěstování ozimé je dříve k dispozici voda pro závlahu bavlny.

Polozávlahové a bezzávlahové zemědělství bylo rozšířené jen v oblasti středního toku Amudarji. Kolem pravidelně se rozvodňující řeky se vytvořily 3 pásy – nejbližší k řece byla nejkvalitnější část. Druhý pás nebyl v období záplav vždy zaplavován a jeho obdělávání bylo spojeno s obrovskou námahou. Zde se nejčastěji pěstoval sezam a mnoho druhů tykvovitých plodin. Časem se začalo obchodovat i s těmito půdami, ale pracovali na nich jen ti nejchudší. Nejvzdálenější pás byl porostlý dřevinami.

Turkmenská současnost příliš růžová není, i když nejčastěji používané heslo (musí být povinně i na číslech automobilů) je: 21. století – zlatý věk Turkmenů. Do čela republiky se dostal po rozpadu SSSR generální tajemník komunistické strany Nijazov, který se přejmenoval na Turkmenbaši (otec Turkmenů). Ten zavedl takový kult (své) osobnosti, že by i Stalin bledl závistí – hlavní ulice každého města nese jméno velkého Turkmenbašiho, pojmenovává po sobě univerzity, města, přejmenoval i měsíce v roce a leden je nyní Turkmenbaši (únor se jmenuje vlajka podle státního svátku turkmenské vlajky, který připadl na únorové Turkmenbašiho narozeniny), každý úředník musí přísahat věnost Turkmenbašimu a nad stolem mít jeho prorockou knihu. Kdyby se z turkmenské hymny vypustilo jméno Turkmenbaši, už by z ní mnoho nezbylo. Obloučlá tvář monarchy je na všech bankovkách a jeho portréty zdobí fasády budov všech státních institucí.

Turkmeni mají sice zdarma elektřinu, plyn a kuchyňskou sůl, benzín je levnější než voda v plastických lahvích – za 1 US\$ se pořídí kolem 70 litrů benzínu, zatímco vody jen 10 litrů, letenka na vzdálenost 800 km vyjde na 45 korun (i pro cizince), ale ke spokojenosti je přece jen daleko.

Oficiální kurz je sice kolem 5000 manatů za dolar, ale je tak nerealistický, že s ním nikdo nepočítá a všichni se řídí černým trhem, kde je 21 500 manatů za dolar. Za měsíc si Turkmeni vydělají 30-50 US\$, v Ašhabádu až 80 US\$, ale má to háček – je třeba mít práci. Oficiální statistiky uvádí nezaměstnanost kolem 5 %, skutečnost je ovšem 50-60 %.

2003

Petr Kokaisl. Turkmenistán *Farmář* Roč. 9, č. 2 (2003), s. 75-77. ISSN 1210-9789.

Zobrazeno: 83 x

From:

<https://cesty.in/> - **Cestovatelské stránky**

Permanent link:

<https://cesty.in/turkmenistan-farmar>

Last update: **2020/10/09 23:14**

